

Tiszaszederkényi metamorfózis

2. Ütőkártyák

Már nem lehet kideríteni, kik voltak azok a nagyokosok, akik a gyár helyét kitűző mérnöknek ilyesmit mondtak:

— Nem műtrágyát kell itt gyártani, hanem kaszát, kapát!

Bizonyára ezek az emberek is mosolyognának már magukon, éppúgy, mint Szénási János bácsi, a szentesi Termál Tsz brigádvezetője, aki valamikor — egyéni gazda korában — nem hajtotta a maga lovat a tévész lovai közelébe, nehogy átmenjen az övébe a „baj”.

Ambár érthető is a tiszaszederkényiek kezdeti idegenkedése a gyártól. Különösen, ha meggondoljuk, hogy itt, ezen a tájon, időtlen idők óta csak földművelésből, s az Istenbe vetett hitből éltek az emberek. Nem valami fényesen.

Ellenségesen fogadták az ideérkező mérnököket? „Nadrágos” emberek mind ez ideig nem sok jót hoztak erre a tájra. A tiszaszederkényiek Nyékládházára jártak a vonathoz. Gyalog, batyuval a hátukon tették meg a tizenkilométeres távolságot, hogy bevihessék portékájukat a miskolci piacra. Horthy Miklós kormányzó országlása idején ígérték nekik, hogy vasútállomást kapnak. De csak ígérték. Az elmaradott, mezőgazdasági vidék jellegéből nem tudtak kitörni.

Azt se hitte, bátyám...

Amikor az ötvenes évek elején megkezdtek a Tiszai Erőmű építését, nem hittek ők abban, hogy valaha is megváltozik itt valami. Sok ember meg volt győződve arról, hogy az erőmű építését a „közepini” abbahagyják...

De az erőmű megépült. Meghozta a falunak a régóta vágyott vasutat is. Így a tévészervezés idején már volt egy ütőkártya az agitátorok kezében:

— Azt se hitte, bátyám, hogy erőmű lesz, mégis van! Téves is lett, mégpedig olyan, amelyik kezdettől fogva jól működik, s jó kényeret ad a tagságnak. Műtrágyagyár is lett. Megépült a Tiszai Vegyi Kombinát. Itt termel az ország első polietilén gyára. A falutól másfél kilométerre tízezres város magasodik. Három éve még a faluban sem tudták beindítani a hitoktatást, mert nincs ki a minimális tíz fő jelentkező.

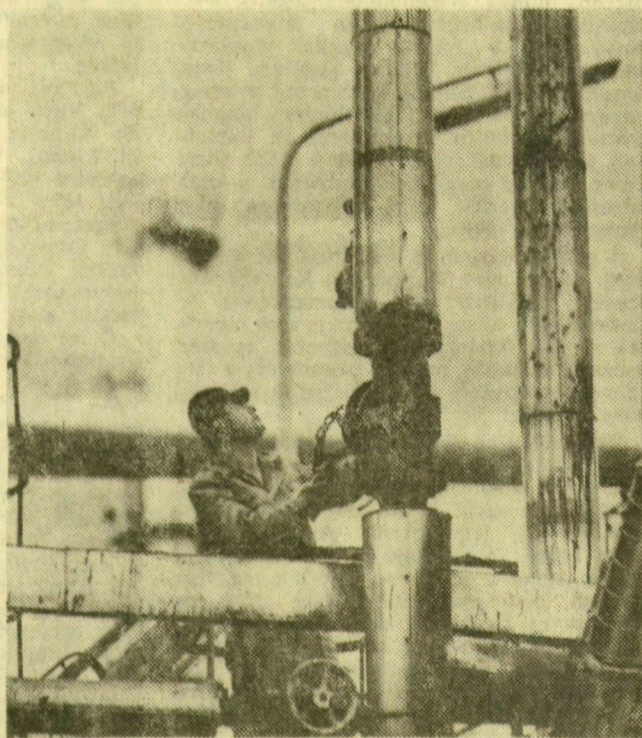
„Legendák” nélkül

Azok a milliárdok, melyek 1966-ban az ország 66. városává emelték Tiszaszederkényt, fiatalok munkája nyomán váltak lakásokká, gyáróriássá. Leninváros lakosságának átlagéletkora 26,7 év. Az ország több mint 200 helységéből jöttek ide dolgozni. Itt joggal kíváncsiskodhatunk, milyen az ifjúság. Sokszor elmarasztalják ugyanis, hogy csak táncolni szeret. Érdekes, hogy a megkérdezettek csupán 10 százaléka az, aki táncra tölti legszívesebben az idejét.

Wirtz Lászlóval, a városi tanács művelődési és propagandaosztályának vezetőjével beszélgetve, kicsúszott a számon ez a kérdés:

— És hogy tudták megzabolni ezt a sokfelől jött és sokfelé fiatal?

A kérdést nem a fiatalok iránti rossz vélemény szülte, hanem az a sok-sok „legenda”, ijesztő, olykor véres történet, amely az épülő Dunajváros és Kazincbarcika egykori rossz közbiztonságáról szól. A párnuzam (új város egyenlő új várossal) önként adódott.

Részlet a kombinát munkaterméből

— Itt nincs Texas, verekedés meg önkényeskedés — mosolygott Wirtz elvtárs. — Nem is volt. Még a park rózsái is bántatlanul virulnak nyaranta...

Aztán arról az egészséges lokálpatriotizmusról beszélt, mely rövid idő alatt kifejlődött az itt lakókban, s amely a legcsattanósabb válasz azoknak, akik azt mondják: nem tudnának magukénak érezni egy várost, amelynek nincs történelme.

De ennél is jobban esik hallgatni azt, amit Kiss Sándor, az „óváros” művelődési házának igazgatója mondott.

— Régebben gyűlésezni jártak az emberek. Tudni akarták, mi lesz, hogy lesz. Ma ilyen ügyben alig lehet összehozni őket. Nyugodtak, biztosak a holnapjukban.

Gulay István

Visszaadják a földet

Leninvárosnak egyébként máris van történelme, illetve története. S gondos kezek jegyzik is. Kobza József, a 2-es számú általános iskola igazgatója és Tóth Imréné pedagógus feldolgozták Tiszaszederkény, vagyis Leninváros mai történetét.

Ami ma Leninvárosban történik, mindaz történelem. És az lesz, ami ezután valószínűleg. Szorosan hozzátartozik majd a szocialista Magyarország történetéhez. A maiak már a jövőt tervezik: a 40 000 embernek otthont nyújtó Leninvárost, amelynek a mostani csupán egyik városrésze lesz.

Ma már ezen a környéken sem idegenkednek a nagy gépektől. Azok pedig, akik egykor sajnálták a földjüket, amelyre a kombinát építették, most azt mondják:

— Visszaadják nekünk a földet, műtrágyában!

Ez való igaz. A gazdagabb termes területet pótol.

Nemzeti parkot létesítenek a Krimben

Ukrajnában nemzeti parkot létesítenek, illetve újjászervezik a krimi állami védett területet, amely 1400 méter magas, 30 000 hektáron terül el a hegyekben. A nemzeti park területén sok emlék őrzik a rég letűnt korok és a középkor kultúráját, közülük igen nevezetese az a sztalaktit barlangok, amelyekben ősember-maradványokat találtak, valamint a szkiták ősi fővárosának romjai és a híres Tufutkale barlang.

A Krim hegyi erdeiben több mint 200 állat- és madárfauna él, amelyek közül sok ritkaság. Így például a

Az elmúlt színházi évadban végzett kérdőíves vizsgálatunk eredményei azt mutatják, hogy a *Szegedi Nemzeti Színház* nézőinek 20 százaléka a munkás foglalkozási kategóriába sorolható. Ez nem túlságosan kedvező, de nem is kedvezőtlen arány. Igaz, hogy a munkás nézők százalékaránya nem éri el Szeged lakosságán belül képviselt arányukat, viszont külföldi adatokkal, például a megközelítőleg azonos társadalmi összetételű *Krakó* adataival összehasonlítva kedvezőbb (ott a színháznézők csupán 9 százaléka munkás).

Törzsközönség

A munkások közül csak minden negyedik néző rendelkezik bérlettel; inkább alkalmanként vásárolnak színházjegyet. Ez az arány kisebb, mint amit az összes megkérdezett néző átlagánál tapasztalhatunk, de azzal

magyarázható, hogy a többi munkás nem dolgozik a színházban, hanem a városban. A színházban dolgozók számára a bérlet megvásárlása. Vizsgálatunk szerint a munkásnézőknek mintegy fele a színház törzsközönségéhez tartozik; részint, mert bérlettelajdonos, részint, mert egy évadban az alkalmi jegyvásárlók is több darabot megleltetnek.

A munkások többsége jár a színházba, mint a férfiak. Az életkort tekintve pedig a 25 évnél fiatalabb korosztály jelentősebb számban képviselteti magát, mint az idősebbek. A munkásnézők 23 százaléka érettségizett.

A fenti műveltségi és életkori adatokat figyelembe véve hangsúlyoznunk kell a munkás kategóriába sorolt nézők műveltségi felkészültségét, és főként a fiataloknál az ízlés formálhatóságát, valamint az információ, és az esztétikum, illetve a szórakozás iránti igényüket. A színházi produkcióival szemben tanúsított elvárásainknak ez a hármastagozódása, valamint az a tény, hogy gyakran nem is tudják megfogalmazni igényüket, határozza meg színházlátogatói szokásaikat. Ezek ismeretében találhatunk magyarázatot színházbajárásunk motivumaira.

Minnek a kedvéért?

Vizsgálatunk bebizonyította, hogy az elmúlt színházi évadban a nézők első sorban egy-egy műfaj kedvéért jártak színházba, bár ez a munkásoknál kevésbé élesen mutatkozik meg, mint az átlagnál. A második legfontosabb indok a színház kedvelése. Ha a mostani évad végén újabb vizsgálatot végeznénk, feltehetően ez a motívum még nagyobb százalékban szerepelne.

Jelentős eltérést találunk azok között, akik a színház kedvelését jelölték meg

mát folytató üzem, mint amilyen a kazánjavító szövetkezet. A nehéz időkben, az elnökválasztások időszakában a ktsz-hez kerül jól képzett fiatal műszaki vezetővel valamilyen oknál fogva ellentétbe került az új vezetőség, s ezért leváltották eredeti posztjáról. Azok a fiatal műszakiak — akiket pedig éppen a magasabb színvonalú termelés megszerzése és műszaki irányítás miatt vett fel a ktsz — „elkerültek” a kazánjavítóból. Helyettük a tisztségeket a szövetkezet régi dolgozói töltik be. Köztük olyanok is visszakerültek irányítói munkakörbe — például beosztott technikusként — akik ezen a helyen lettek „büntetett előéletűek”. Az elnök megnyugtatót: különös gondot kívánunk rájuk, nem adnak lehetőséget arra, hogy újból kísértésbe essenek.

Akik gazdasági életünket ismerik, jól tudják, hogy a ktsz-ek irányítása, vezetőinek munkája bonyolultabb az állami ipar hasonló beosztású vezetőinél. Nehéz megkövetelni a feyelmet és ugyanakkor megőrizni minden ktsz-tag jóindulatát, szavazatát... Sokszor bizony még az is gondot okoz az elnöknek, hogy a helyes — de átmenetileg terhekkel járó — intézkedéseket megtegye.

A napi feladatok elvégzésén túl ezért is felelősséggel tartozik tagságának a szövetkezet új vezetősége. A Kazánjavító Ktsz nemcsak a bajokkal kívánt leszámolni tavaly, hanem hosszú időre biztosítani akarta fejlődését.

Néhány javaslat

Amennyiben a rendelkezések nem tiltják, a főpróba meg lehetne hívni az üzemekben dolgozó szövetkezetek. Az a tény, hogy a színház vendégeként a főpróba megtekinthetők munkatársaik körében kulturális presztízsüket is növelné. Feltehetően egy-egy főpróba megtekintése után nemcsak anyagilag lesznek érdekeltek a jegyek eladásában, hanem sokan közülük véleményformálóként is fellépnek.

Az egyetemen megrendezett néző-rendező-színház találkozókhoz hasonlóan az üzemekben is hasonló jellegű rendezvények a véleményformálók felkutatását szolgálják.

A fenti módszerek mellett szól az is, hogy a munkások legnagyobb része szervezés útján jut el a színházba: tehát a szervezés tartalommal megtöltése csak növelheti a színházlátogatók számát.

A színházba járó munkások nagyobb többsége azok közül kerül ki, akik a rádió és televízió közvetítései mellett is igénylik az élő színházzal való rendszeres kapcsolatot.

Szentirmai László

Jó úton a kazánjavító

Erősebb műszaki vezetés szükséges

Jó egy esztendeje annak, hogy a Szegedi Kazánjavító Ktsz néhány vezetőjének megengedhetetlen dolgaira fény derült és a dolgozók új elnököt, vezetőséget választottak. A mintegy kétszáz emberrel tevékenykedő szövetkezet egy év alatt lényegében rendbe tette szénáját. Az 1970-es esztendő 20 millió forint értékű termékkel és mintegy 2 millió forintnyi nyereséggel zárta. Az új elnök — Hossó Mihály — szavaival: „Mindenki megnyugodott, rendbe mennek a dolgok”.

Es az első pillanatra valóban ezt is árulják el a gazdasági eredmények. A termelés, a nyereség önmagáért beszél, meg az is, hogy a ktsz számot vetett képességével. Ugyancsak az elnök említette, hogy ezennél nem forgácsolják el erőiket, keresett termékeket készítenek. Pontosabban: hat-hét millió forint értékben kazánátalkatást végeznek, 10–13 millió forinttal 20 olajgáz tüzelésű kazánt gyártanak. Rendezték a tagok fizetését is, a viszonylag magas nyereség mellett átlagosan 13 százalékkal emelkedett a munkások átlagkeresete.

A kazánjavító szövetkezet kétségeltlenül megindult azon az úton, amely a gazdasági megszilárdulásig, a kiegyensúlyozott működéshez vezet. A kép azonban mégsem annyira problémamentes. Látogatásom alkalmával ugyanis hiába kerestem azt a műszaki irányító gárdát, amely nélkül ma már aligha élhet meg az olyan szak-

mat folytató üzem, mint amilyen a kazánjavító szövetkezet. A nehéz időkben, az elnökválasztások időszakában a ktsz-hez kerül jól képzett fiatal műszaki vezetővel valamilyen oknál fogva ellentétbe került az új vezetőség, s ezért leváltották eredeti posztjáról. Azok a fiatal műszakiak — akiket pedig éppen a magasabb színvonalú termelés megszerzése és műszaki irányítás miatt vett fel a ktsz — „elkerültek” a kazánjavítóból. Helyettük a tisztségeket a szövetkezet régi dolgozói töltik be. Köztük olyanok is visszakerültek irányítói munkakörbe — például beosztott technikusként — akik ezen a helyen lettek „büntetett előéletűek”. Az elnök megnyugtatót: különös gondot kívánunk rájuk, nem adnak lehetőséget arra, hogy újból kísértésbe essenek.

Akik gazdasági életünket ismerik, jól tudják, hogy a ktsz-ek irányítása, vezetőinek munkája bonyolultabb az állami ipar hasonló beosztású vezetőinél. Nehéz megkövetelni a feyelmet és ugyanakkor megőrizni minden ktsz-tag jóindulatát, szavazatát... Sokszor bizony még az is gondot okoz az elnöknek, hogy a helyes — de átmenetileg terhekkel járó — intézkedéseket megtegye.

A napi feladatok elvégzésén túl ezért is felelősséggel tartozik tagságának a szövetkezet új vezetősége. A Kazánjavító Ktsz nemcsak a bajokkal kívánt leszámolni tavaly, hanem hosszú időre biztosítani akarta fejlődését.

Az alapvető, első lépést megtette, megszilárdította a munkafegyelmét. De ahhoz, hogy valóban minden rendbe legyen, szakmailag is gondoskodni kell a szövetkezet jövőjéről. Nem mondhatnák le a megfelelő szintű műszaki irányításról, műszaki szakemberekről, s ennek előfeltételeit biztosítani kell. Ha szükséges, még a tagság előtti átmeneti „népszerűtlenség” ódiumát is vállalni kell a jövő érdekében.

Matkó István

NAPI KISLEXIKON

a népi ellenőrzésről

Gyakorta hallani a népi ellenőrzés munkájáról. Önkéntes munkatársai és hivatalos szervei jó néhány visszasszorgat derítenek fel és szüntetik meg meg évente.

● Feladatai?

A népi ellenőrzésről az 1968. évi V. törvény intézkedik. Leírja feladatát, hatáskörét és szervezetét. A feladatok közt szerepel, hogy ellenőrizze az ország gazdasági, szociális, egészségügyi és kulturális célkitűzéseinek a megvalósítását. Ellenőriznie kell a lakosság életkörülményeit közvetlenül érintő feladatok végrehajtását. Segítséget kell nyújtania az állami és az állampolgári feyelem megszilárdításában, a társadalmi tulajdon védelmében és fejlesztésében, a munka szervezésében, gazdaságosabbá tételében. Küzdenie kell a korrupciónak, a felelőtlen és lélektelen ügyintézés ellen, a pazarlás, a visszaélések leleplezéséért és a hivatali beosztásokkal visszaélők felelősségére vonásáért.

● Szervezete?

A népi ellenőrzés általános hatáskörű központi állami ellenőrző szerv. Feladatait úgy oldja meg, hogy munkájába a más területen dolgozókat is bevonja. Közvetlenül a Minisztartanács irányítása alatt dolgozik a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság (a KNEB), amely központilag irányítja az egész szervezetet. Vagyis a fővárosi és a megyei bizottságokat. A bizottságok vezetőit és tagjait az országgyűlési, illetve a tanács választásokkal egyidőben választják az Elnöki Tanács, és az illetékes tanácsok.

● Munkája?

A népi ellenőrzés bizottságai az ellenőrzési feladatokkal népi ellenőrzőket bíznak meg. Munkájuk támogatására szakértőket és más ellenőrző szerveket is bevonhatnak. A népi ellenőrzőket a bizottságok meghatározott feladatokkal, vagy meghatározott időre bízzák meg. A területi bizottságok teljes jogkörrel ellenőrzik a területükön levő állami, társadalmi és szövetkezeti szerveket, valamint a magánosok ipari, kereskedelmi munkáját. Ha a vizsgálatok bűncselekményre derítenek fényt, a bizottság ezt közli az illetékes ügyvésséggel, vagy a rendőrséggel.